

Quo vadis, Europa? Reflexions sobre el present i el futur de la Unió Europea

Presentació

La Unió Europea tal com la coneixem avui dia neix amb la signatura del Tractat de Maastricht el 7 de març de 1992. La història d'Europa com a entitat política, però, ve de molt abans, i no només de la Segona Guerra Mundial. Lluny de voler fer un monogràfic d'història d'Europa, cosa que donaria per a un altre treball de recerca, el primer objectiu del meu treball és esbrinar quins són els orígens d'Europa com a entitat política més enllà de la Segona Guerra Mundial, prenent com a hipòtesi que la Unió Europea té uns orígens històrics anteriors a la Guerra. Un cop descoberts els orígens històrics de la Unió Europea, el segon objectiu és conèixer el procés que va dur a la creació de l'actual Unió per tal de poder fer una crítica al seu present. Després de conèixer el procés que ens ha dut a l'actual Unió, cal conèixer com són les seves institucions, qui en forma part i com funcionen. Així doncs, el tercer objectiu és saber qui les controla i quina ideologia tenen per tal de dibuixar un mapa ideològic de la Unió Europea. Finalment, i prenent com a base les conclusions dels tres objectius principals, el treball vol dibuixar un futur per a la Unió Europea. En resum, el treball parteix de la hipòtesi que Europa és fruit d'anys de maduració política i que té uns orígens històrics profunds i que, per tant, té futur,

perquè d'una forma o una altra, sigui en forma d'idea o de realitat, sempre ha existit.

Metodologia

La metodologia emprada en aquest treball es divideix en dues grans parts. Primerament, he emprat la recerca històrica i bibliogràfica per tal d'elaborar la història d'Europa com a entitat política des dels seus orígens fins a l'actualitat, així com per elaborar una anàlisi fidel i acurada de les institucions comunitàries. En segon lloc, he aplicat l'anàlisi empírica de dades sociològiques per tal de conèixer l'opinió de la població europea sobre la Unió, en aquest cas amb una mostra de 215 persones. A més, he realitzat tres entrevistes a tres diputades al Parlament de Catalunya per tal de conèixer de prop l'opinió dels polítics europeus. Reitero el meu agraïment a les senyores diputades Susana Beltrán, de Ciutadans; Marta Vilalta, d'Esquerra Republicana de Catalunya, i Esther Niubó, del Partit dels Socialistes de Catalunya, per acollir-me al Parlament i dedicar-me el seu temps.

Cos del treball

En tant que el gruix principal del treball recau en la investigació històrica, he estructurat la recerca en tres capítols. El primer capítol tracta el passat d'Europa i dona, en primer lloc, una perspectiva general dels antecedents històrics de la Unió Europea des de les primeres referències, en l'època clàssica, fins a les primeres manifestacions de la voluntat d'unificar el continent europeu, al final de la Segona Guerra Mundial, i passant pels diferents intents, reeixits o no, de l'Imperi carolingi o la Il·lustració, entre d'altres.

Un cop presentats els antecedents històrics de la Unió, el treball continua presentant el procés que ha portat a la creació de l'actual Unió Europea. Aquesta anàlisi històrica comprèn el període entre el final de la Segona Guerra Mundial i el referèndum del Brexit de 2016.

Després d'establir el context històric en què neix la UE, es visiten diferents episodis de la història europea recent, com ara la creació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), precedent de l'actual Unió Europea. La CECA tenia l'objectiu de posar en comú la producció de carbó i d'acer de França i Alemanya per tal que les dues potències estiguessin en pau l'una amb l'altra. L'èxit d'aquesta comunitat rau en el fet que, per primer cop en la història, es trencava el principi sacrosant de la inviolabilitat i indivisibilitat de la sobirania dels estats, característica fonamental de tota la política internacional portada a la pràctica fins al moment. A més, de la CECA se n'analitza l'estructura i el funcionament ja que, en certa manera, han estat hereitats per l'actual Unió. Explicada la CECA, el treball continua explicant la Comunitat Econòmica Europea (CEE), antecessora de l'actual Unió Europea (UE).

Gràcies a la signatura del Tractat de Roma, el 25 de març de 1957, es reformava la CECA i es prenia la voluntat d'unir els pobles europeus i crear un espai sense fronteres construït per mitjà de l'apropament progressiu de les polítiques econòmiques de cada país. De la CEE cal destacar-ne les successives ampliacions, així com la creació del Mercat Comú Europeu, la creació de l'espai Schengen, etc.

Seguidament, el treball narra com, a conseqüència del mateix desgast de la Comunitat i de diferents factors externs com les crisis del petroli o la caiguda del comunisme l'any 1989, la CEE encarà una etapa de canvis i reformes que la portarien, l'any 1992, a la signatura del Tractat de Maastricht, creador de l'actual Unió Europea. De la Unió Europea se'n destaquen grans fites com ara la implantació de l'euro o la integració de tots els països de l'antic bloc comunista, l'Europa de l'Est, a la UE. A més, es ressenyen les nombroses iniciatives de millora i democratització de la Unió, com ara el Tractat de Niça de 2001 o l'intent d'aprovar la Constitució Europea l'any 2004. Seguint el fil històric, s'arriba a la crisi econòmica de 2008 i els seus efectes, com ara la consolidació de l'hegemonia alemanya en el si de la Unió amb la imposició de les polítiques d'austeritat, el sorgiment de partits d'extrema dreta i el referèndum del Brexit del juny de 2016.

Arribats a aquest punt, acaba el capítol primer i comença el segon, que analitza l'actualitat de la Unió Europea.

En aquest segon capítol, relatiu al present de la Unió, es fa una ressenya de les institucions i el funcionament actual de la Unió Europea. Així doncs, es veu com el poder legislatiu està dividit entre el Parlament Europeu, triat per sufragi universal per tots els europeus, i el Consell de la Unió Europea, format per diferents ministres de la Unió en funció del tema a tractar i, per tant, triat per sufragi indirecte. El poder executiu està repartit entre el Consell Europeu, format pels caps d'estat i de govern de la Unió, i la Comissió Europea, formada per vint-i-set comissaris, un per cada Estat membre. Aquests són designats pel Parlament Europeu i, per tant, triats indirectament pel poble. La presidenta de la Comissió Europea, l'alemanya Ursula von der Leyen, té el paper de representació de la Unió Europea al món i, per tant, actua com a màxima autoritat de la UE. Finalment, es ressenya que el poder judicial està repartit entre el Tribunal de Justícia de la Unió Europea i el Tribunal de Comptes Europeu. A part d'aquests sis grans organismes, existeixen altres organismes de menor entitat, com el Banc Central Europeu, el Servei Europeu d'Acció Exterior o el Comitè Europeu de les Regions.

Seguidament, el treball recull les principals ideologies que governen la Unió per mitjà de l'anàlisi dels integrants dels seus òrgans, escollits pel poble directament o indirectament arran de les eleccions europees del maig de 2019. En el Parlament Europeu, el grup més nombrós és el del Partit Popular Europeu (centre-dreta), seguit pel dels Socialistes i Demòcrates (centre-esquerra).

Pel que fa a la Comissió, la majoria de comissaris són de partits de centre o d'esquerra, mentre que la resta són de dretes i n'hi ha dos de no adscrits.¹ Finalment, pel que fa als caps de govern cal destacar que la majoria de governs europeus estan encapçalats pel centre-dreta del Partit Popular Europeu, que domina onze dels vint-i-vuit Estats membres.²

Finalment, el darrer capítol del treball, que correspondria al futur de la Unió, comprèn les entrevistes a les tres diputades al Parlament de Catalunya i l'enquesta realitzada a la població.

En línies generals, cal destacar que les tres polítiques destaquen que a la Unió Europea li cal un canvi per tal d'afrontar la nova etapa que s'obre amb el final de la crisi econòmica i la sortida del Regne Unit. Particularment, però, la senyora Beltrán (Ciutadans) diu que seria desitjable la unificació de tots els països europeus en un únic Estat, la senyora Niubó (PSC) destaca que, per encarar bé el futur, Europa necessita reforçar el seu pilar social i la senyora Vilalta (ERC) ressalta que cal que Europa respecti els drets i llibertats dels seus ciutadans.

En el punt relatiu a l'enquesta a la població, destaca que un 35,8 % dels enquestats diuen tenir un grau de coneixement mitjà sobre la UE, però que un 52,6 % diu tenir-ne un coneixement baix o molt baix. No obstant això, el 55,3 % dels enquestats diu que el seu país hauria de romandre a la Unió, mentre que només un 8,8 % diu que n'hauria de marxar. La resta, un 35,8 %, són indecisos.

Conclusions

Després de la meva anàlisi del passat i el present d'Europa, puc afirmar que, actualment, la Unió Europea és una realitat política, social, cultural, econòmica... Una realitat en tots els àmbits que és producte d'anys d'evolució i que té les seves bases en la cultura clàssica grecollatina, fet que demostra la primera hipòtesi, que la Unió Europea és fruit d'anys de desenvolupament i que té arrels més enllà de la Segona Guerra Mundial.

Actualment, tot i l'aparició de partits d'extrema dreta com a conseqüència de la crisi de 2008, Europa està dominada, tant en caps de govern com en nombre d'eurodiputats, pels dos grans grups polítics tradicionals: el Partit Popular Europeu i el Partit Socialista Europeu. Així doncs, l'extrema dreta no resulta un perill per a la Unió i la continuïtat del projecte europeu. Cal destacar també que la majoria de la població enquestada vol romandre a la Unió i que, per tant, no hi ha cap impediment social per al seu futur.

Tot i l'acceptació popular, la interpretació de l'enquesta deixa entreveure que la Unió Europea és un ens polític i administratiu abstracte i sovint desconegut. Una idea semblant es destil·la de les tres entrevistes amb les diputades. Així doncs, i basant-me en la meua hipòtesi principal (la que diu que Europa és fruit d'anys de ma-

duració política i té uns orígens històrics profunds i, per tant, té futur perquè, d'una manera o d'una altra, sigui en forma d'idea o de realitat, sempre ha existit), llanço la meva darrera conclusió: la Unió Europea necessita un canvi.

Com es veu en l'anàlisi del passat, Europa sempre s'ha sabut adaptar a les situacions que ha hagut d'afrontar i, ara mateix, ens trobem en un moment històric de canvi. Europa es troba enmig de la pugna pel lideratge mundial entre els Estats Units i la Xina, a conseqüència de la recent crisi econòmica que va deixar la Unió a punt del col·lapse econòmic, polític i social. Què cal fer, doncs, per arreglar el problema?

Personalment, proposo tres vies d'actuació: una de ciutadana, una d'institucional i una de política. En allò relatiu a la via ciutadana: cal empoderar la ciutadania europea per tal que aquesta senti les institucions comunitàries com a pròpies, i això només es pot aconseguir per mitjà de la pedagogia i la informació al ciutadà. En segon lloc, la via institucional consisteix en la reforma de les institucions de la Unió. Cal simplificar el funcionament del club comunitari per tal d'afrontar més eficaçment el futur. És necessària la unificació en un sol poder legislatiu del Parlament Europeu i del Consell de la Unió Europea, la fusió del Tribunal de Justícia i el de Comptes en un sol òrgan judicial i, finalment, l'establiment de la Comissió Europea com a únic òrgan del poder executiu. Finalment, en la via política, cal unificar tots els països europeus en un únic Estat Federal per tal d'anar tots a una i poder-nos defensar enmig de la batalla entre els Estats Units i la Xina. D'altra banda, també cal una regeneració de la classe política per tal que els joves hi puguem dir la nostra.

Un cop acabat el treball de recerca, voldria afegir una reflexió personal. L'Europeu és un poble curiós: és capaç de provocar les dues guerres més mortíferes de la història de la humanitat i, després, a partir del no res provocat per la guerra, construir un projecte de futur que, amb els seus bons i mals moments, ha arribat fins als nostres dies. Actualment, la Unió Europea encara està en un moment de canvi, un moment de reforma propiciat per la gran crisi econòmica de 2008, culpable de l'augment de l'euroescèpticisme i de la presència de partits d'extrema dreta antieuropeus. Cal aprofitar aquesta oportunitat de canvi (semblant a altres que ha viscut la Unió amb anterioritat) per tal de reinventar Europa. Cal aprofitar l'oportunitat que tenim com a europeus per construir l'Europa del demà. Una Europa més justa, igualitària, fraterna i democràtica: l'Europa dels europeus.

Notes

1. Aquesta anàlisi està feta sobre el Col·legi de Comissaris Europeus de la legislatura 2014-2019 perquè en el moment de la realització del treball la nova Comissió encara no havia estat aprovada pel Parlament. Així mateix, totes les dades estan calculades comptant encara amb el Regne Unit com a membre de la Unió. 2. La classificació s'ha fet d'acord amb els grups polítics que formen el Parlament Europeu arran de les

darreres eleccions europees i sempre prenent com a mostra el partit al qual pertany el cap de govern.

Bibliografia i webgrafia

LLIBRES I ARTICLES: — Dinan, Desmond. *Europe Recast: A History of European Union*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2014. — Florentín, Manuel. *La unidad europea. Historia de un sueño*. Anaya, Madrid, 2013. — Fontaine, Pascal. *Europe in 12 lessons*. Comissió Europea, Brussel·les, 2010. — Mangas Martín, Araceli. «La retirada del Reino Unido de la Unión Europea». *FORO. Revista de Ciencias Jurídicas y Sociales*, Nueva época, vol. 19, núm. 1, Madrid, 2016. — Martín de la Guardia, Ricardo; Pérez Sánchez, Guillermo A. *Historia de la Unión Europea. De los seis a la ampliación del Este*. Arco Libros, S.L., Madrid, 2003. — Morata, Francesc. *Història de la Unió Europea*. Editorial UOC, Barcelona, 2005. — Sanahuja, José A. *La Unión Europea. Procesos, actores y políticas*. Ariel Ciencia Política, Barcelona, 1998. — Steiner, George. *La idea d'Europa*. Arcàdia, Barcelona, 2005. WEBS: — <<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0115107.xml>> — <<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0145644.xml>> — <<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0028073.xml>> — <<https://web.archive.org/web/20121024075148/http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/SPRINGcoudenhove.htm>> — <<https://federalistesdesquerres.org/es/2016/08/el-manifiesto-de-ventotene/>> — <https://elpais.com/economia/2012/12/21/agencias/1356103212_707005.html> — <<https://www.cvce.eu>> — <<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0029699.xml>> — <<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0233604.xml>> — <<https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0248104.xml>> — <https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_es> — <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=ES>> — <https://ca.wikipedia.org/wiki/Tractat_d%27Amsterdam> — <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/7/el-principio-de-subsidiariedad>> — <<https://economipedia.com/definiciones/prima-de-riesgo.html>> — <<https://www.consilium.europa.eu/es/policies/joining-the-euro-area/convergence-criteria/>> — <https://ca.wikipedia.org/wiki/Refer%C3%A8ndum_sobre_la_Constituci%C3%B3_Europea_a_Espanya> — <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2012:326:FULL&from=ES>> — <<https://www.boe.es/doue/2010/083/Z00013-00046.pdf>> — <https://es.wikipedia.org/wiki/Theresa_May> — <<https://www.elmundo.es/internacional/2019/09/09/5d-766845fc6c83b37c8b456f.html>> — <https://elpais.com/internacional/2019/09/09/actualidad/1568053657_998612.html> — <https://elpais.com/internacional/2019/10/17/actualidad/1571298369_621358.html> — <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_es> — <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_es#visi%C3%B3n-general> — <<https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/europe>>

an-council_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-court-auditors_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/eeas_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-economic-social-committee_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-committee-regions_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-investment-bank_es> – <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_es> – <<https://www.elecciones-europeas.eu/resultados-de-las-elecciones>> – <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019_es#bootstrap-fieldgroup-nav-item-nombre--2> – <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/georgieva_en> – <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/ansip_en> – <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/hill_en> – <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/cretu_en> – <https://ec.europa.eu/commission/interim_es#hacia-una-nueva-comisin-2019-2024> – <<https://www.federal-government.be/en>> – <<https://www.bundesregierung.de/breg-en/federal-government/cabinet>> – <<http://www.government.bg/en/Cabinet/Prime-Minister/BOYKO-BORISSOV>> – <<https://www.vlada.cz/en/clenove-vlady/premier/zivotopis/andrej-babis-162072/>> – <<https://presidency.gov.cy/en/bio.html>> – <<https://vlada.gov.hr/prime-minister-14968/14968>> – <http://www.stm.dk/_a_2762.html> – <<https://www.vlada.gov.sk/20314/peter-pellegrini/>> – <<https://www.gov.si/en/registries/person-directory/marjan-sarec/>> – <<https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/biografia/Paginas/index.aspx>> – <<https://www.valitsus.ee/en/government-members/prime-minister-juri-ratas>> – <<https://valtioneuvosto.fi/en/rinne/prime-minister>> – <<https://www.gouvernement.fr/ministre/edouard-philippe>> – <<https://www.primeminister.gr/en/the-prime-minister/kyriakos-mitsotakis>> – <<https://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister>> – <<https://www.gov.ie/en/biography/51f66f-leo-varadkar/>> – <<http://www.governo.it/it/governo/conte-ii/presidente-del-consiglio/giuseppe-conte>> – <<https://www.mk.gov.lv/en/amatpersonas/krisjanis-karins-0>> – <<http://ministraspirmininkas.lrv.lt/en/prime-minister-1>> – <<https://gouvernement.lu/en/gouvernement/xavier-bettel/CV.html>> – <<https://www.gov.mt/en/Government/Government%20of%20Malta/Prime%20Ministers%20of%20Malta/Pages/Dr-Joseph-Muscat.aspx>> – <<https://www.government.nl/government/members-of-cabinet/mark-rutte/curriculum-vitae>> – <<https://www.premier.gov.pl/en/people/mateusz-morawiecki.html>> – <<https://www.portugal.gov.pt/pt/gc21/primeiro-ministro>> – <<https://www.gov.uk/government/people/boris-johnson>> –

<<http://gov.ro/en/government/the-cabinet-of-ministers/prime-minister1561034667>>
– <<https://www.government.se/government-of-sweden/prime-ministers-office/stefan-lofven/cv-stefan-lofven/>> – <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/es/organisation-andrules/organisation/political-groups>> – <<https://www.epp.eu/parties-and-partners/>> – <<https://www.pes.eu/en/members/parties-map/>> – <<https://reneweuropegroup.eu/en/about-us/>> – <<https://www.greens-efa.eu/en/>> – <<https://www.id-party.eu/>> – <<https://ecrgroup.eu/>> – <<https://www.guengl.eu/>> – <https://www.parlament.cat/web/composicio/diputatsfitxa/index.html?p_codi=1862#biografia> – <https://www.parlament.cat/web/composicio/diputatsfitxa/index.html?p_codi=1877#biografia> – <<https://www.esquerra.cat/ca/marta-vilalta>>
